

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาภาษาไทยถิ่นเท่าที่ผ่านมา มีผู้ศึกษาทั้งภาษาไทยถิ่นใต้ ภาษาไทยถิ่นเหนือ ภาษาไทยถิ่นตะวันออกเฉียงเหนือ และภาษาไทยถิ่นกลางมาแล้ว สำหรับภาษาไทยในถิ่นจังหวัดทางแถบชายทะเลตะวันออก ได้แก่ จังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา ระยอง จันทบุรี และตราดนั้น ได้มีผู้ศึกษาไว้ในเรื่องระบบเสียงและศัพท์ แต่การศึกษาเหล่านี้มักจะเป็นการศึกษาในเชิงพรรณนา ถ้าเป็นการศึกษาเชิงเปรียบเทียบมักจะเป็นการศึกษาภาษาถิ่นย่อยภายในบริเวณหนึ่งจังหวัด ยกเว้นการศึกษาเรื่อง "ภูมิศาสตร์คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นตะวันออก" ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาร่วมกับคณะในรายวิชา 141657 การศึกษาภาษาถิ่น

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยและคณะพบว่าภาษาไทยถิ่นตะวันออกมีการใช้ศัพท์แตกต่างจากภาษาไทยถิ่นกลางโดยทั่วไป และพบว่าภาษาไทยถิ่นที่พูดกันในจังหวัดต่าง ๆ ที่อยู่ใต้อาณาตะวันออกมีการใช้ศัพท์เฉพาะของแต่ละจังหวัดอีกด้วย นอกจากหลักฐานที่ได้จากงานวิจัยดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยยังได้ข้อมูลเพิ่มเติมได้จากเพื่อนและคนรู้จักซึ่งเป็นคนที่ภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดทางภาคตะวันออกซึ่งยืนยันว่า ภาษาที่ใช้ในภาคตะวันออกนั้นต่างจากที่อื่น ๆ ทั้งทางด้านเสียงและคำศัพท์นอกจากนี้ แต่ละจังหวัดยังใช้ภาษาแตกต่างกันด้วย

จากข้อมูลเบื้องต้นดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาศัพท์ภาษาไทยถิ่นของจังหวัดทางภาคตะวันออกมาก แต่ไม่สามารถจะศึกษาทั้งด้านเสียงและศัพท์ได้พร้อมกัน ผู้วิจัยสนใจด้านศัพท์เป็นพิเศษจึงได้เลือกศึกษาเฉพาะเรื่องศัพท์บริเวณทั้งหมดกว้าง ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาเฉพาะบริเวณจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราดเท่านั้น เหตุผลสำคัญที่ทำให้ผู้วิจัยเลือกศึกษารวมดังกล่าวโดยตัดจังหวัดของภาคตะวันออกที่เหลือ คือ ชลบุรีและฉะเชิงเทราออกเพราะผลการศึกษาจากงานวิจัยของผู้วิจัยและคณะแสดงให้เห็นว่า ภาษาถิ่นในจังหวัดระยอง จันทบุรี และ

คราดมีการแปรทางด้านศัพท์อย่างน่าสนใจขณะที่ภาษาถิ่นในจังหวัดชลบุรี และฉะเชิงเทราไม่มีการแปรทางด้านศัพท์มากนัก

งานวิจัยที่ผู้วิจัยได้ศึกษา เพื่อหาความรู้และข้อมูลเพิ่มเติมสำหรับการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกได้เป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้

ก. งานวิจัยเกี่ยวกับภาษาไทยถิ่นในจังหวัดทางแถบชายฝั่งทะเลตะวันออกที่ได้มีผู้ศึกษาไว้มีดังนี้

1. งานวิจัยและบทความที่เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา

1.1 บทความเกี่ยวกับคำศัพท์ภาษาระยองของพระครูโพนุลย์วิริยคุณ (2526)

1.2 บทความเกี่ยวกับคำศัพท์ภาษาถิ่นจันทบุรีของไพเราะ วรณสุข

(2526)

2. งานวิจัยเชิงเปรียบเทียบแบ่งออกเป็น

2.1 งานวิจัยเชิงเปรียบเทียบเรื่องคำศัพท์ ได้แก่ ภูมิศาสตร์คำศัพท์ภาษา

ไทยถิ่นตะวันออก โดยนิสิตปริญญาโท ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2528)

ข. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านวิธีการศึกษาการแปรของคำศัพท์

1. ภูมิศาสตร์คำศัพท์ในจังหวัดนครราชสีมา ของ วิจินต์ ภาณุพงศ์ (2527)

2. การศึกษาเรื่องศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้จังหวัดสุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และสงขลา ของ ประภาพรณ เสนิดันตกุล (2527)

3. ภูมิศาสตร์คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้ จังหวัดสุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช ของ ดวงใจ เอช (2529)

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ภาษาไทยถิ่นในจังหวัดระยอง จันทบุรี และคราดมีการแปรในเรื่องการใช้ศัพท์ แต่การศึกษาเท่าที่ผ่านมา ยังเป็นการศึกษาที่ได้ผลไม่ชัดเจนนัก ผู้วิจัยจึงเห็นว่าน่าที่จะมีการศึกษาการแปรของคำศัพท์ในบริเวณดังกล่าวอย่างละเอียด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการแปรของศัพท์ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราดในทุกตำบล
2. เพื่อทำแผนที่แสดงการกระจายของศัพท์ใน 3 จังหวัดดังกล่าว

สมมุติฐานของการวิจัย

การใช้คำศัพท์ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราดมีความแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยจะศึกษาการแปรของคำศัพท์ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราดในทุกตำบล รวมทั้งสิ้น 150 ตำบล โดยใช้จากหน่วยอรรถ จำนวน 60 หน่วยอรรถ

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบความแตกต่างของการใช้คำศัพท์ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด
2. ทำให้ทราบว่าศัพท์ต่าง ๆ ที่ใช้เหล่านั้นใช้ชุกกันในบริเวณใดบ้าง
3. เป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจศึกษาการใช้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นในจังหวัดทั้งสามต่อไป
4. เป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจศึกษาศัพท์ในภาษาไทยถิ่นให้ลึกซึ้งกว้างขวางต่อไป

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ภาษาไทยถิ่นกลาง คือ ภาษาย่อยของภาษาไทยที่ใช้ชุกกันในบริเวณภาคกลางของประเทศไทย
2. ภาษาไทยถิ่นตะวันออก คือ ภาษาย่อยของภาษาไทยที่ใช้ชุกกันในบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย
3. หน่วยอรรถ คือ หน่วยความหมายแต่ละหน่วยอรรถอาจแทนด้วย คำ 1 คำ หรือมากกว่าก็ได้

4. ภาษาไทยถิ่นระยอง คือ ภาษาไทยที่ใช้พูดในจังหวัดระยองซึ่งอาจจะมีบริเวณแคบหรือกว้างกว่าแนวแบ่ง เขตจังหวัดในแผนที่เล็กน้อยก็ได้

5. ภาษาไทยถิ่นจันทบุรี คือ ภาษาไทยที่ใช้พูดในจังหวัดจันทบุรีซึ่งอาจจะมีบริเวณแคบหรือกว้างกว่าแนวแบ่ง เขตจังหวัดในแผนที่เล็กน้อยก็ได้

6. ภาษาไทยถิ่นตราด คือ ภาษาไทยที่ใช้พูดในจังหวัดตราด ซึ่งอาจมีบริเวณแคบหรือกว้างกว่าแนวแบ่ง เขตจังหวัดในแผนที่เล็กน้อยก็ได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเกี่ยวกับภาษาไทยถิ่นในจังหวัดทางแถบชายฝั่งทะเลตะวันออก

โครงการทดลองของนิสิตปริญญาโท ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2528)

คณะผู้วิจัยได้ศึกษา "ภูมิศาสตร์คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นตะวันออก" โดยทำการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นจากเจ้าของภาษาซึ่งเป็นชาวจังหวัดระยอง เป็นหลักผู้หนึ่งก่อน ได้คำมาจำนวน 42 คำ ซึ่งเจ้าของภาษาคิดว่าเป็นคำของภาษาถิ่นระยอง จากนั้นได้นำคำทั้ง 42 คำ ไปทดสอบกับผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัด ชลบุรี ฉะเชิงเทรา ปราจีนบุรี ระยอง จันทบุรี และตราด ซึ่งเป็นจังหวัดทางภาคตะวันออกของประเทศไทย รวมทั้งจังหวัดนครนายกซึ่งเป็นจังหวัดทางภาคกลางที่มีเขตแดนติดต่อกับจังหวัดปราจีนบุรีด้วย โดยได้สอบถามผู้บอกภาษาซึ่งรอกการเดินทางกลับภูมิลำเนา ณ สถานีขนส่งสายตะวันออกเอกมัย กรุงเทพฯ เมื่อทดสอบคำศัพท์และนำคำที่ได้ทั้งหมดจากการสอบถามซึ่งเป็นคำที่ใช้พูดกันในท้องถิ่น เปรียบเทียบกันแล้วมีคำที่ใช้แทนแต่ละหน่วยอรรถซึ่งแตกต่างจากภาษาไทยกรุงเทพฯ จำนวน 30 หน่วยอรรถ ดังนี้

หน่วยศัพท์ภาษาตะวันออก	หน่วยศัพท์ภาษากลาง
1. แขนงขน	ขยชะแขนง
2. ฟาก	พื้น
3. สั้ง (ผี)	คำนำหน้าชื่อคนที่ตายแล้ว
	(ไม่มีหน่วยศัพท์ใช้)

ชลบุรี

หน่วยศัพท์ภาษาตะวันออก

4. ตู้
5. ก่องหลัง
6. เส้นแกงร้อน
7. ปลาเห็ด
8. พวะ
9. แล้ง
10. สะลวด
11. ถึงสัด
12. ง่าน
13. กะหลุก
14. ทุยาระจับ
15. ห่อแก๋
16. แม่แก๋
17. นัทหนัก
18. กระจิก
19. โกง
20. กะหรืข้าวโศค
21. บอบ
22. ฉ้อ
23. กะเคอะ
24. นอนตี
25. มะเขือเม็ด
26. มันห่านาที

หน่วยศัพท์ภาษากลาง

ก่อง	✓
ซีหลัง	✓
แกงจืดวันเส้น	
ทอดมัน	
ผากเสียง (นำสัตว์มาผากเสียง เมื่อมีลูกแล้วนำมาแบ่งกัน)	
ทะนาน	
สะตู่	
เป็นสัด	
ซีโมโท	
หลุม	✓
โมยราบ	
ตา	✓
ยาย	✓
เยอะแยะ	
กระแต	✓
แกลิ่ง	✓
ข้าวโศคอ่อน	
เหน้อย	
คักน้ำ	✓
เซย	✓
นอนซีเซา	✓
มะเขือพวง	
มันสำปะหลัง	

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หน่วยศัพท์ภาษาตะวันออก	หน่วยศัพท์ภาษากลาง
27. พริกอ่อน	พริกชี้ฟ้า ✓
28. ดอกกล้วย	หัวปลี ✓
29. มะละกอดำ	ส้มคำ ✓
30. สมเพชร	สงสาร

ผู้ศึกษาได้นำทั้ง 30 หน่วยวรรณศิลป์ไปสร้างเป็นแบบสอบถามเพื่อส่งให้อาจารย์ใหญ่โรงเรียนประจำตำบลในจังหวัดนั้น ๆ ตามที่ได้ใช้ตารางขนาด 2/2 ซม. มาทาบบนแผนที่จังหวัดทั้ง 7 แล้วเลือกตำบล 1 ตำบลต่อ 1 ตาราง จากนั้นเลือกโรงเรียนที่สังกัดอยู่ในตำบลนั้น ส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์รวมทั้งหมด 264 ฉบับ ได้รับตอบกลับคืนมา 158 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 64

ผลจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สรุปได้ดังนี้

ศัพท์ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้แบ่งเป็น 4 กลุ่มคือ

1. ศัพท์ประจำภาคมี 8 ศัพท์คือ

เขยงขน ผี ถึงสัด ง่าน กระจิก มันท้านาที พริกอ่อน สมเพชร

2. ศัพท์ที่มีใช้กระจายเฉพาะ 3 จังหวัดทางภาคตะวันออกเฉียงใต้

จังหวัดทั้งสามได้แก่ จังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด ศัพท์ที่ใช้ในจังหวัดทั้งสาม

มี 9 ศัพท์คือ ตู ก่องหลัง หวะ แล่ง สลวด กะหลุก กะหรี่ป้าวโหด บอบ ฉ้อ

3. ศัพท์ที่มีการใช้เฉพาะจังหวัดอาจเป็น 1 หรือ 2 จังหวัดโดยไม่ได้ใช้ทั้งบริเวณ

มี 5 ศัพท์ ได้แก่

ฟาก ใช้เฉพาะจังหวัดระยองและตราด

กระเคอะ นอนดี มะเขือเม็ด ใช้เฉพาะที่จังหวัดระยอง

มะละกอดำ ใช้เฉพาะที่จังหวัดระยองและจันทบุรี

4. ศัพท์ที่ใช้เป็นศัพท์ประจำภาคอื่น ๆ เช่น ศัพท์ประจำภาคกลาง ศัพท์ประจำภาค

อีสาน และศัพท์ที่ไม่สามารถตัดสินได้ว่า เป็นศัพท์ในภาคตะวันออกหรือไม่ จำนวน 8 ศัพท์ ได้แก่

เส้นแกงร้อน	แม่แก๋
ปลาเห็ด	นักหนัก
ห่อจ๊ะรับ	โคง
ห่อแก๋	ตอกกล้วย

บทความของพระครูโพนุลย์วิริยคุณ

พระครูโพนุลย์วิริยคุณ ได้รวบรวมรายการคำ ภาษาถิ่นระยองไว้ในรายงานการ สัมมนาทางวัฒนธรรมทางภาคตะวันออก, 2526 (325-340) โดยกล่าวว่าภาษาถิ่นในที่นี้ หมายถึง ภาษาถิ่นของชาวเมืองระยองโดยเฉพาะ และได้เปรียบเทียบภาษาภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคใต้ และภาคอีสานให้ดูเป็นบางคำด้วย รวมทั้งสร้อยคำที่แตกต่างจากภาษาถิ่นอื่นหรือ อาจเหมือนกับถิ่นอื่นก็ได้ จากนั้นจึงได้กล่าวถึงภาษาถิ่นเมืองระยอง ซึ่งมีคำตามอยู่จำนวนน้อย ส่วนมากเป็นคำกริยาวิเศษณ์ คำที่มีในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตจะไม่กล่าวถึง ได้ชี้เฉพาะ ความหมายที่ชาวเมืองระยองใช้ซึ่งแตกต่างจากพจนานุกรมโดยได้อธิบายความหมายไว้ด้วย ณ ที่นี้ แต่ผู้รวบรวม ได้กล่าวออกตัวไว้ว่าอาจไม่ถูกต้องชดเจนนัก ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปและนำมาเสนอดังนี้

ภาษาถิ่นระยองของพระครูโพนุลย์วิริยคุณ มีทั้งหมด 240 คำ แบ่งเป็นประเภทของ คำได้ 3 ประเภทคือ คำนาม คำกริยา และคำกริยาวิเศษณ์

1. คำนามมีทั้งหมด 39 คำ แบ่งเป็นประเภทย่อย ๆ ได้ คือ

ก. เครื่องมือเครื่องใช้ซึ่งมีมากที่สุด คำในคำนามทั้งหมด ได้แก่

- กระโจม เครื่องตักกษนิคหนึ่งโดยเฉพาะนกระเด็น
- กระดองโท ขอลาย คันฉาย ไม่สำหรับสงหางเวลานวดข้าว
- กะนิก ภาชนะชนิดหนึ่ง สานด้วยไม้ไผ่หรือหวาย
- กะหมุก ภาชนะชนิดหนึ่ง สานด้วยไม้ไผ่หรือหวาย และกกกอย มีฝาครอบ เป็นต้น

ข. พืช ได้แก่

- กระลวด เถาวัลย์ชนิดหนึ่งทางใต้ เรียกว่าย่านลิเภา

ซาก ป่าไม้เล็ก ๆ ไม่มีต้นไม้ใหญ่
 หลง หย้าชนิดหนึ่ง ลำต้นคล้ายกก แต่เล็กขึ้นอยู่ในน้ำจืด
 ส่ามะรด สับปะรด เป็นต้น ✓

ค. สัตว์ ได้แก่

ไก่ พ่อไก่ พ่อสุกรสำหรับผสมพันธุ์
 ขี้ค้อน หอยชนิดหนึ่งอยู่ตามชายทะเล
 หุหุติ ตัวปลวก
 ลูกใจ ลูกหมา เป็นต้น

ง. ปรากฏการณ์ธรรมชาติ

กะหลุก หลุมเล็ก ๆ ตามพื้นดิน ✓

จ. ของเล่น

กะหลักัก เครื่องเล่นของเด็กชนิดหนึ่ง
 โหล่ง เครื่องเล่นของเด็กชนิดหนึ่ง
 อีกูบอีกับ เครื่องเล่นของเด็กชนิดหนึ่ง

ฉ. อาหาร

ข้าวเบียงก ข้าวต้ม

ช. คน

ท่านพ่อ เรียกพระเถระผู้ใหญ่ผู้มีอายุพรรษามาก
 ท่านตา เรียกพระบวชเมื่อแก่ มีอายุมากแต่มีพรรษาน้อย

2. คำกริยามี 30 คำ ได้แก่

กระชวก ทำร้ายร่างกายด้วยการตีแทง
 กะเคาะ สะดุด

กะโท	ร้อนหรือสัดไปข้าง ๆ เช่น สัดข้าว
กระเทียม	ขย่ม
ชิงหัว	เขกหัว ✓
พะลา	บึง ย่าง
ยง	คนหม้อข้าวที่เข็ดน้ำแล้วเพื่อให้สุกกระจุก เป็นต้น

3. กริยาวิเศษณ์มี 171 คำ ได้แก่

กะเดอะ	ขุ่มขำ ✓
กะถ่อน	สะท้าน สะเทือน เคลื่อนจากที่
ขลิ่ง	กลิ้งเหวี่ยงเหวี่ยง เหวี่ยงคลั่งอย่างรุนแรง
จีวะ	หลังยก
ไช้ง	งอนสลาย
คั้น	ไม่มีคม
โคกเคก	เปล้าเมสียว อยู่ห่างไกล อยู่คนเดียว
ตะแบง	นั่งทับ นอนทับ เข้าม่าเบียดเสียดก่อความรำคาญ ✓
คลวด	ได้รับบาดเจ็บคั้นมัด ๆ
คุดนัคคุดแห่ง	ทุกข์ยากลำบาก
แก็ดแก	บาง บางซากเกินไป
เท้ม เท้ม	เพียงอย่างกลาง ไม่เฉียบแหลม ไม่ดีไม่ชั่ว ไม่เร็วไม่ช้า
ไบน ไบน	หอมสูง ไม่มีสัดส่วน
เพล	ไม่ตรงศูนย์ ไม่ถูกที่
ทรุกทริก	สัดว่ที่เฉียงไม่เชื่อง
ไหว	ใช้น้ำหน้าคำแสดงความรู้สึกต่าง ๆ เช่นพูดว่า ไหวเกลียด ไหวกลัว ไหวลิม ✓
ฮับคฮิไรย	ร้อนเร่ ทุกข์ยาก ลำบาก
เอาไค	ใช้ได้ เป็นต้น ✓

คำภาษาถิ่นระยองทั้งหมดที่ปรากฏในงานชิ้นนี้มีหลายคำซึ่งตรงกับภาษาไทยกรุงเทพฯ ซึ่งผู้เรียบเรียงได้กล่าวไว้ก่อนแล้วว่า คำที่รวบรวมไว้ อาจเหมือนกับถิ่นอื่นก็ได้ ได้แก่

กะแทกกะทัน	ประชดประชัน กระทบทกระ เทียม เปรี๊ยะ เทียม
กะปุกหลุก	อ้วน กลมกล่อม น่ารัก
เข่ามึง (สำนวน)	ติดคุก
งมโข่ง	ไม่เข้าท่า ใจเง่า
แจ้วแห้ว	สะอาด กระแจ้ว สดใส สวยงาม
เข็งวับ	เด่น อุดมคติ สะดุดตา
ซิมกระทือ	ซิมเซา เจื่องหงอย
ได้เต้	ว่างเปล่าไม่มีงานทำ

ทึทะ (ต่างจากภาษาไทยกรุงเทพฯ ที่เสียงสระ) หนาหนัก ไม่สมส่วน ไม่ว่องไว เป็นต้น

บทความของไพเราะ วรรณสุข

ไพเราะ ได้เขียนบทความ "ภาษาถิ่นจันทบุรี" โดยกล่าวว่า ลักษณะถ้อยคำสำนวนของชาวจันทบุรีส่วนใหญ่เหมือนกับภาษาไทยกรุงเทพฯ จากการศึกษาภาษาถิ่นใต้ และภาษาถิ่นอีสาน ผู้เขียนได้พบว่า ภาษาจันทบุรีคล้ายคลึงกับภาษาถิ่นทั้งสองดังกล่าวมาก เช่นคำว่า "ตั้งหม้อ" หมายถึง หุงข้าว ภาษาถิ่นนครศรีธรรมราชก็ใช้คำนี้เช่นเดียวกัน ส่วนคำอื่น ๆ เช่นคำว่า "พลัด" หมายถึง ตก ก็ใช้ตรงกัน การกลายเสียง ดร-เป็นเสียง ก- หรือการตัดคำ หรือหยางค์ให้สั้นลงก็มีเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ถ้อยคำที่คล้ายคลึงกับภาษาถิ่นโคราชก็มีมากมาย

นอกจากนี้ภาษาเขมรยังเข้ามามีอิทธิพลในจันทบุรีด้วย กล่าวคือ ชื่อตำบล หมู่บ้านต่าง ๆ เป็นภาษาเขมรหลายแห่ง และภาษาเขมรยังปรากฏในภาษาพูดด้วย ไพเราะ มีความเห็นว่า ภาษาถิ่นจันทบุรีเป็นที่รวมของภาษาต่าง ๆ คือ ภาษาอีสาน ภาษาถิ่นใต้ ภาษาจีน และภาษาเขมร

ภาษาถิ่นจันทบุรีในแต่ละตำบล หรืออำเภอ จะพูดต่างกันทั้งในด้านเสียงและคำ เช่น

อำเภอกำแพงใหม่ จะแตกต่างกับอำเภอลอง

โพธารณะ ได้กล่าวรวม ๆ ทั้งจังหวัดไม่ได้แยกอำเภอ คำบล หรือหมู่บ้าน โดยแยก
กล่าวเรื่องเสียงวรรณยุกต์ การกลายเสียงพยัญชนะ การเติมคำหรือหยางค์ การกลายเสียง
สระ การสร้างประโยค คำ และสำนวน ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะสิ่งที่เกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์
ฉบับนี้คือ คำและสำนวนรวมกันทั้งหมดมี 256 คำ โดยแบ่งเป็นกลุ่มดังนี้

1. คำนาม มีทั้งหมด 108 คำ ซึ่งมากที่สุดในภาษาถิ่นจันทบูรณที่ โพธารณะ ได้รวม
รวมไว้ โดยผู้วิจัยแบ่งเป็นประเภทย่อย ๆ คือ

ก. เครื่องมือเครื่องใช้ ได้แก่

กะโป๋เหล่	กามทากทำคล้ายกระทงใช้เป็นที่วางสำหรับวิดน้ำออกจากเรือ
	เมื่อเรือร่ว
ชนัก	ตะกร้าสานด้วยหวายหรือไม้ไผ่
ชนาง	เครื่องมือช้อนกุ้งสานด้วยไม้ไผ่
เดียบ	ถาด
ถ้ำ	ภาชนะรูปจานสำหรับใส่กาน้ำชาให้ร้อนอยู่ได้นาน
ผ้าผวย	ผ้าห่ม
พวน	เชือกขนาดใหญ่ มักหมายถึงเชือกที่ผูกคอกควายไว้กับหลัก
ยางหนืด	ยางวัดของ
สาทุก	สาทุกตะลุมทุก
หัวเทียน	หลอดไฟฉาย เป็นต้น

ข. พืช ได้แก่

ลูกไม้	ผลไม้
ลูกหญ้า	หญ้าเจ้าชู้
ส้มกำ	ส้มระกำ เป็นต้น

ค. สัตว์ ได้แก่

กึ่งทลวง	กึ่งก้ามกราม
ขมวน	แมลงที่เกิดกับปลาอย่าง
มดละ เอียด	ชื่อมดชนิดหนึ่งตัวเล็กมาก ✓
ลูกชื้อ	ลูกน้ำ
อับโอ	คางคก เป็นต้น

ง. ปรากฏการณ์ธรรมชาติ ได้แก่

ตะกาด	ลานดินกว้าง น้ำทะเลหรือน้ำ เค็มท่วมถึง เมื่อน้ำทะเลลงมักจะ เป็น ดินทรายนูน ๆ
ฝนแล้ง	ฝนหยุดตก ✓
พู่	ดินเลนบริเวณป่าชายเลน
ฟ้าร้อง	ฟ้าร้อง ✓

จ. อาหาร ได้แก่

ข้าวเปียก	ข้าวต้ม (ข้าวต้มน้ำ)
ข้าวแข็ง	ข้าวเจ้า
น้ำอ้อย	น้ำตาลทราย ✗
เนย	นม ✗

ฉ. คน ได้แก่

เจ้าหนุ่ม	เจ้าชู้ว
แม่แก่ แม่แก่	ยาย ย่า
แม่รัก	เพื่อนหญิงที่รู้จักกันโดยผู้ใหญ่นะหน้า เป็นต้น

2. คำกริยา มีทั้งหมด 77 คำ ได้แก่

กระทอก	กระทุ้ง
--------	---------

คลุม	บัง ครอบ สวม เช่น คลุมร่ม เถาะ ร้อนนั้ก
จับ	หนีบ เช่น หนีบ
จ่อ	แมลงค้อย เช่น ค้างจ่อ
แจ้ง	ล้าง ชำระ
ชัก	ถอน เช่น ชักหญ้า
ชนไฟ	เอาคุดินใส่ในเตาไม้ให้ขึ้นออกมานอกเตา
คอด	แอบ เช่น คอดดู ✓
ตีบ	เพาะชำไว้
ถ่อ	อาการมองเหม่อ ✓
ทงปลา	ตกลานน้ำจืดในหนองในบึง ✓
หวะ	การตกลงแบ่งผลผลิตกัน
ยกบ้าน	ปลูกบ้าน ✓
ลุย	เข็นไป
หัน	กลับ เช่น หันรถ = กลับรถ
โหน	โยน เป็นต้น

3. กริยาวิเศษณ์ มี 38 คำ ได้แก่

ดั่งดี คำดี	ช่างดี
ดาลลุ่ม	ดาลลึกไหลโดยกำเนียด
บอบ	เหนียว
เปิก เปิกบาน	มาก
พล้อก ๆ	เร็ว ๆ นี้
ลาด	เคยชิน
ล่ามะลัก	เป็นคนไม่ค่อยปกติด้านจิตใจ
หิวชาน	หิวมาก เป็นต้น ✓

4. ลักษณะนาม มีทั้งหมด 3 คำ คือ

กะปุก	เป็นหวง เช่น ลางสาต 1 กะปุก
ลอม	ท่อนข้าวซึ่งวางเรียงไว้สูง ๆ เพื่อเตรียมการนวด
แลง	ทะนาน

5. ส่วนวน มีทั้งหมด 4 ส่วนวน คือ

ติดข้าวร่วม	ติดเงินคนอื่น เป็นเงินชนิดที่จัดงานขึ้นและคนอื่นมาช่วยงานคน
ไปไม่รอด	ไปไม่ได้ (ไม่กล้าไป)
ผลอ	พลอยร่วมในทางเอาเปรียบผู้อื่น
นักเข้า ๆ	มากขึ้น ๆ มักใช้ประกอบส่วนหน้าประโยค

6. คำลงท้าย มี 1 คำ คือ

หาย	หมดไป ลีนไป เช่น ขีนรอกซาที่กินหายพรอก
-----	--

7. คำตอบรับ มี 1 คำ คือ

ว่าเหมือนว่า	ใช่แล้ว (เห็นด้วย)
--------------	--------------------

จากการพิจารณาคำของภาษาไทยถิ่นจันทบูรณ์นี้ ผู้วิจัยเห็นว่าคำบางคำที่ โฟเราะ
ได้รวบรวมไว้เหมือนกับภาษาไทยกรุงเทพฯ เช่น

ก๊ว	คอด เช่น เอวก๊ว
เขียน	ประหยัด
นัก	มาก เช่น ออย่าชนนัก ออย่าเกเรนัก

นอกจากนี้มีคำบางคำที่ต่างจากภาษาไทยกรุงเทพฯ เฉพาะเรื่องเสียงเพียงเล็กน้อย

เช่น	
จ่าว	จ่าวมะหรว้า
ดอก	พรอก เช่น ไม้ไปดอก
ตะปุน	เต้าปุน

ตะโก, ตะไกร

กรรไกร

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านวิธีการศึกษากาแปรของคำศัพท์งานวิจัยของ วิจิณคน์ ภาณุพงศ์

วิจิณคน์ ภาณุพงศ์ ได้ศึกษาเรื่อง "ภูมิศาสตร์คำศัพท์ในจังหวัดนครราชสีมา โครงการทดลอง" (2527)

งานวิจัยโครงการนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อกำหนดแนวแบ่ง เขตภาษาในจังหวัดนครราชสีมา โดยใช้ศัพท์เป็นเกณฑ์ การเก็บรวบรวมข้อมูลกระทำโดยการเดินทางไปจังหวัดนี้ 3 ครั้ง จากผู้บอกภาษา 25 คน ใน 25 หมู่บ้าน 16 อำเภอ

การวิเคราะห์ศัพท์ที่ใช้ กระทำโดยจัดแบ่งหน่วยวรรคออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ หน่วยวรรคศัพท์แปรและหน่วยวรรคศัพท์เดี่ยว ทั้งนี้ได้ศึกษากาการกระจายศัพท์ของแต่ละหน่วยวรรคในภาษาถิ่นต่าง ๆ ในจังหวัดนครราชสีมา และเสนอผลการศึกษาโดยใช้แผนที่แสดงการกระจายของศัพท์หน่วยวรรคละ 1 แผ่น แล้วลากเส้นแบ่งเขตศัพท์สำหรับหน่วยวรรคที่มีการแบ่งบริเวณการใช้ศัพท์ หลังจากนั้นจึงนำแผนที่ทั้งหมดมาพิจารณาเปรียบเทียบกัน ผลปรากฏว่ามีแนวแบ่งเขตภาษาซึ่งเกิดจากเส้นแบ่งเขตศัพท์ที่ทับกันสนิทอย่างชัดเจน 53 เส้น ของหน่วยวรรคศัพท์แปร - 2 จำนวน 39 ราย, หน่วยวรรคศัพท์แปร - 3 จำนวน 10 ราย และหน่วยวรรคศัพท์แปร - 4 จำนวน 4 ราย แยกภาษาถิ่นที่พูดในจังหวัดนี้ออกเป็น 2 กลุ่ม คือภาษาถิ่นกลุ่มไทยโคราช และภาษาถิ่นกลุ่มไทยอีสาน กลุ่มแรกพูดในบริเวณพื้นที่ประมาณ $\frac{3}{4}$ ของพื้นที่ทั้งจังหวัด กลุ่มที่สองพูดในบริเวณย่อย ๆ ซึ่งกระจายกันอยู่ 4 แห่งทางทิศเหนือ ทิศตะวันออก และตะวันตกเฉียงใต้ ศัพท์ที่พบในภาษาไทยโคราชส่วนใหญ่เป็นศัพท์ภาคกลาง ส่วนศัพท์ที่พบในภาษาไทยอีสานส่วนใหญ่เป็นศัพท์ภาคอีสาน

นอกจากนี้ยังมีเส้นแบ่งเขตศัพท์ที่แสดงการกระจายศัพท์ของหน่วยวรรคอีกจำนวนหนึ่งทับกันเพียงบางส่วนเท่านั้น มี 141 ราย ซึ่งไม่สามารถจะทำให้เห็นแนวแบ่งเขตภาษาอย่างชัดเจนได้ แต่ก็สนับสนุนแนวแบ่งเขตภาษาด้วยหน่วยวรรค 141 รายนี้แสดงอิทธิพลในด้านการ

013908

ติดต่อคบหาสมาคมกันระหว่างผู้พูดภาษาถิ่นต่างกลุ่มกัน และแสดงให้เห็นว่าภาษาไทยโคราชมีอิทธิพลต่อภาษาไทยอีสานมากกว่าในทางกลับกัน

แนวแบ่งเขตภาษานี้ยังมีหลักฐานด้านเสียงมาสนับสนุนอีก 2 ด้านคือ ด้านการกระจายพยัญชนะ สระ และด้านระบบวรรณยุกต์ของภาษาถิ่นแต่ละถิ่น การศึกษาด้านเสียงเหล่านี้ทำให้สามารถแบ่งภาษาไทยโคราชออกเป็นกลุ่มย่อยได้ด้วย หลักฐานการกระจายพยัญชนะ สระ มีแนวโน้มที่จะแบ่งภาษาไทยโคราชออกเป็นกลุ่มย่อยตะวันออกและตะวันตก ส่วนหลักฐานด้านระบบวรรณยุกต์ได้แสดงการแบ่งออกเป็นกลุ่มย่อยเหนือและใต้

งานวิจัยของประภาพรรณ เสนีคันติกุล

ประภาพรรณ เสนีคันติกุล ได้วิจัยเรื่อง "การศึกษาเรื่องศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้จังหวัดสุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และสงขลา (2527) โดยทำการศึกษาและเปรียบเทียบศัพท์ในภาษาไทยถิ่น สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และสงขลา ในภาษานี้ผู้วิจัยได้สร้างรายการคำซึ่งประกอบด้วยหน่วยอรรถจำนวน 2,616 หน่วยอรรถ โดยแบ่งตามกลุ่มความหมายรวมทั้งสิ้น 16 ประเภท ได้แก่ คำเรียกชื่อส่วนต่าง ๆ ในร่างกาย คน สัตว์และพืช คำเครือญาติและสรรพนาม คำเรียกชื่อเครื่องนุ่งห่ม และเครื่องประดับ คำเรียกชื่อเครื่องมือเครื่องใช้ทั่วไปและเครื่องมือเครื่องใช้เฉพาะถิ่น คำเรียกชื่อพืชและสัตว์ในท้องถิ่น สิ่งที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ธรรมชาติ คำที่ใช้เรียก เวลา วัน และมี คำจำนวนนับ คำเรียกชื่ออาหารและเครื่องดื่ม ชื่อโรคและอาการผิดปกติในร่างกาย คำกริยา คำขยาย คำบุพบท คำลักษณะนาม คำที่ใช้เกี่ยวกับความเชื่อ ศาสนา และพิธีกรรมต่าง ๆ และประเภทสุดท้ายได้แก่ หมวดเบ็ดเตล็ด แล้วนำหน่วยอรรถทั้งหมดนี้ไปสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาจำนวน 3 คน ซึ่งได้คัดเลือกไว้เป็นตัวแทนของภาษาถิ่นที่จะศึกษาถิ่นละ หนึ่งคน ทั้งนี้ได้ควบคุมตัวแปรทางสังคม คือ เพศ อายุ อาชีพ การศึกษา ภูมิลำเนา และภูมิลำเนาของผู้สนทน

ผลของการวิจัยปรากฏว่า ภาษาถิ่นทั้งสามมีการใช้ศัพท์อยู่ 3 ประเภทด้วยกันคือ ประเภทแรก ได้แก่ศัพท์ที่ทุกถิ่นใช้เหมือนกันทั้งหมด ประเภทที่สอง ได้แก่ศัพท์ที่ทุกถิ่นใช้แตกต่างกันอยู่ทั้งหมด และประเภทที่สาม ได้แก่ศัพท์ที่ถิ่นใดถิ่นหนึ่งใช้แตกต่างกันออกไปจากถิ่นอื่น ๆ

อยู่เพียงถิ่นเดียว ศัพท์ประเภทที่ทุกถิ่นใช้เหมือนกันทั้งหมดมีจำนวน 1,888 หน่วยอรรถ คิดเป็นร้อยละ 72.56 ของหน่วยอรรถทั้งหมด ซึ่งแสดงว่าภาษาถิ่นสุราษฎร์ธานี ภาษาถิ่นนครศรีธรรมราช และภาษาถิ่นสงขลา ล้วนเป็นภาษาถิ่นย่อยของภาษาไทยถิ่นใต้ นอกจากนี้เมื่อพิจารณาจำนวนหน่วยอรรถที่ภาษาถิ่นสุราษฎร์ธานีกับภาษาถิ่นนครศรีธรรมราช ภาษาถิ่นสงขลา กับภาษาถิ่นสุราษฎร์ธานี และภาษาถิ่นนครศรีธรรมราชกับภาษาถิ่นสงขลา ใช้ศัพท์แตกต่างกัน พบว่าภาษาถิ่นทั้ง 3 ถิ่นนี้ใช้ศัพท์แตกต่างกันในอัตราที่ใกล้เคียงกัน แต่ภาษาถิ่นสุราษฎร์ธานีใช้ศัพท์แตกต่างจากภาษาถิ่นนครศรีธรรมราชกับภาษาถิ่นสงขลามากกว่าที่ภาษาถิ่นนครศรีธรรมราชกับภาษาถิ่นสงขลา ใช้ศัพท์แตกต่างกัน ผลที่ได้จากการศึกษานี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยทางด้านเสียงที่นักภาษาศาสตร์ผู้อื่นได้ศึกษาไว้

ผู้วิจัยได้ศึกษาด้วยว่าหน่วยอรรถประเภทใดที่มีกแทนด้วยศัพท์เดียวกันในภาษาถิ่นเหล่านี้ และหน่วยอรรถประเภทใดที่มีกแทนด้วยศัพท์ที่ต่างกัน รวมทั้งได้จำแนกประเภทของศัพท์ที่ทุกถิ่นใช้เหมือนกันและพิจารณาสาเหตุที่ภาษาถิ่นเหล่านี้ใช้ศัพท์ต่างกัน

งานวิจัยของดวงใจ เอช

ดวงใจ เอช ได้ศึกษาเรื่อง "ภูมิศาสตร์คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้จังหวัดสุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช" (2529)

ดวงใจ ศึกษาเรื่องนี้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการแปรของศัพท์ในภาษาถิ่นใต้จังหวัดสุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช โดยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดสุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช คือนั้นจึงได้คัดเลือกหน่วยอรรถจากงานวิจัยของ ประภาพรรณ .เสณิฉันดิกุล (2527) จำนวน 30 หน่วยอรรถ โดยคัดเลือกศัพท์ที่สุราษฎร์ธานีใช้ต่างจากนครศรีธรรมราชและเป็นหน่วยอรรถที่สามารถถามด้วยแบบสอบถามได้ง่าย ไม่เป็นที่สับสนแก่ผู้ตอบ แล้วให้ผู้ตอบแบบสอบถาม เลือกศัพท์ที่ประชาชนส่วนใหญ่ในตำบลใช้พูดกันมากที่สุด 1 ช้อย่อย จากตัวเลือกที่ให้ไว้ หากศัพท์ที่ถูกใช้พูดกันมากกว่า 1 คำ ก็สามารถตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ในการคัดเลือกผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้คัดเลือกอาจารย์ใหญ่ของโรงเรียนในทุกตำบลของทั้งสองจังหวัด เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม

ดวงใจ ได้วิเคราะห์ข้อมูลเริ่มตั้งแต่วิเคราะห์คำทุกคำที่ปรากฏในแบบสอบถามของหน่วยบรรณแต่ละหน่วยบรรณเพื่อดูว่า หน่วยบรรณหนึ่ง ๆ แทนด้วยศัพท์กี่ศัพท์ โดยพิจารณาตามเกณฑ์การวิเคราะห์ศัพท์ที่ได้กำหนดไว้ จากนั้นจึงทำแผนที่ชุดหนึ่งแสดงการกระจายของศัพท์ทั้ง 30 หน่วยบรรณ หน่วยบรรณละ 1 แผ่น ขึ้นต่อไปเป็นการพิจารณาการเกาะกลุ่มของศัพท์โดยพิจารณาเฉพาะศัพท์ที่ปรากฏเป็นจำนวนมากเท่านั้น แล้วจึงทำแผนที่อีกชุดหนึ่งเพื่อแสดงการเกาะกลุ่มของศัพท์ 1 แผ่นต่อ 1 หน่วยบรรณ ชุดตัวอย่างภาพที่ 3 จากนั้นผู้วิจัยทำแผนที่แสดงเส้นแบ่งเขตภาษาประเภทต่าง ๆ ไว้ในแผนที่อีกชุดหนึ่งดังตัวอย่างภาพที่ 4 ซึ่งสรุปได้ว่า แนวแบ่งเขตภาษาที่สำคัญอยู่ที่บริเวณเส้นแบ่งเขตจังหวัด โดยมีข้อยกเว้นอยู่ 2 กรณี คือ ที่อำเภอหนองและอำเภอลือ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งมีแนวโน้มของการใช้ศัพท์เหมือนกับสุราษฎร์ธานีและแถบอำเภอพระแสง กิ่ง อ.ชัยบุรี และเวียงสระในสุราษฎร์ธานี ซึ่งมักใช้ศัพท์เหมือนกับนครศรีธรรมราช

รายละเอียดเกี่ยวกับจังหวัดที่ทำการศึกษา

จังหวัดระยอง

ที่ตั้ง

จังหวัดระยอง เป็นจังหวัดทางภาคตะวันออก ศาลากลางจังหวัดตั้งอยู่ที่ตำบลท่าประดู่ อำเภอเมือง มีระยะห่างจากฝั่งทะเลประมาณ 2 กิโลเมตร อยู่ริมฝั่งซ้ายของแม่น้ำระยอง

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ อำเภอบ้านฉาง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี
ทิศใต้	ติดทะเลซึ่งเป็นส่วนเหนือของอ่าวไทย
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ อำเภอสัตหีบ อำเภอบางละมุง และอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี

ภูมิประเทศ

จังหวัดระยอง มีภูมิประเทศที่มีลักษณะแตกต่างกันคือ เป็นที่ราบทางฝั่งทะเลตะวันออกยาวประมาณ 100 กิโลเมตร สลับกับที่ดอนและเนินเขาส่วนมากในที่ราบชายฝั่งทะเลมักเป็น

ดินปนทรายไม่เหมาะแก่การเพาะปลูกพืช ด้งฝั่งทะเลขึ้นไปเป็นเนินเขาและที่ราบลุ่ม มีน้ำท่วมในฤดูฝนที่เนินเขาเหมาะแก่การปลูกผลไม้ เงาะ ทุเรียน สำหรับในพื้นที่ราบต่ำสามารถทำนาได้แต่ไม่ใคร่ได้ผลดี ตอนเหนือในท้องที่อำเภอบ้านค่าย และอำเภอแกลง เนือดินดีกว่าทางฝั่งทะเลและมีพื้นที่ราบสามารถทำนาได้ทั่วไป แม้จะมีที่ดอนสลับบ้าง ตอนเหนือสุดขึ้นไปชนแดนมีภูเขาที่ไม่สูงยาวติดต่อกันเป็นพิศ คามเชิงเขาเป็นป่าไม้ เช่น ไม้ตะเคียน ไม้ยาง ไม้ตะแบก กระท่อน และไม้เบญจพรรณ

การแบ่งเขตการปกครอง

จังหวัดระยองแบ่งการปกครองออกเป็น 5 อำเภอ และ 1 กิ่งอำเภอ คือ

1. อำเภอเมือง	4. อำเภอปลวกแดง
2. อำเภอแกลง	5. อำเภอบ้านฉาง
3. อำเภอบ้านค่าย	6. กิ่งอำเภอ่าวจันทร์

จังหวัดจันทบุรี

อยู่ริมฝั่งทะเลตะวันออกของไทย เป็นเมืองเก่าแก่เมืองหนึ่งในอาณาจักรขอม เดิมตั้งอยู่หน้าเขาสระบาป ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำจันทบุรีใกล้วัดทองทั่ว ซึ่งมีซากสลักหักพังเหลือให้เห็นอยู่ คาดคะเนว่าไม่น้อยกว่าพันปีมาแล้ว จากศิลาจารึกทำให้รู้ว่าจันทบุรีเดิมเรียกว่า คานครทบุรี

จังหวัดจันทบุรีเนื้อที่ประมาณ 6,022 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขต ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับจังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา และปราจีนบุรี
ทิศใต้	ติดต่อกับอ่าวไทย
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับจังหวัดตราด และอำเภอเพ็ญ จังหวัดพระตะบอง ประเทศ
เขมร
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับจังหวัดระยอง

ภูมิประเทศ

ด้านเหนือเต็มไปด้วยป่าและภูเขาสลับซับซ้อนและเป็นที่สูง มีแม่น้ำจันทบุรีไหลผ่านด้านใต้เป็นที่ลุ่ม ทำนา ทำสวนผลไม้และไร่ต่าง ๆ ด้านตะวันออกมีเทือกเขาสระบาปทอดยาวจากตะวันออกเฉียงใต้ เป็นแหล่งกำเนิดของการกสิกรรม ด้านตะวันตกเป็นเนินสูงและด้ามี่เขาแกลดและ เขาพลอยแหวน

แม่น้ำจันทบุรี เป็นแม่น้ำสายสำคัญซึ่งหล่อเลี้ยงการกสิกรรมของจังหวัด คั้นน้ำเกิดจากภูเขามันน้ำในเทือกเขาสอยดาว ซึ่งอยู่ทางเหนือในท้องที่อำเภอมะขาม ซึ่งไหลไปทางตะวันตก แล้ววกลงมาทางใต้ ผ่านที่ตั้งของจังหวัดแล้วไหลลงสู่ทะเลที่ตำบลปากน้ำแหลมสิงห์ นอกจากนี้ยังมีลำธารใหญ่น้อย ไหลมารวมกันหลายสายจึงทำให้มีน้ำตลอดปี ทำให้การคมนาคมทางน้ำติดต่อกันได้หลายตำบล

การเมือง เขตการปกครอง

จังหวัดจันทบุรี แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 6 อำเภอ ดังนี้

1. อำเภอเมือง
2. อำเภอท่าใหม่
3. อำเภอแหลมสิงห์
4. อำเภอโป่งน้ำร้อน
5. อำเภอมะขาม
6. อำเภอขลุง

จังหวัดตราด

เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ริมฝั่งทะเลด้านตะวันออก ศาลากลางตั้งอยู่ที่ตำบลบางพระ อำเภอเมือง ค่อยจากจังหวัดจันทบุรีไปประมาณ 76 กิโลเมตร เป็นจังหวัดชายแดนสุดทางฝั่งตะวันออกของอ่าวไทย มีทิวเขามรรัตนเป็นแนวกันทรหมแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศเขมร

จังหวัดคราดมีเนื้อที่ประมาณ 2,919 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่อื่น

คือ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับอำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี และประเทศเขมร
ทิศใต้	ติดต่อกับทะเลในอ่าวไทยฝั่งตะวันออก
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับทิวเขาบรรทัด
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับอำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรีและทะเลในอ่าวไทย

ภูมิประเทศ

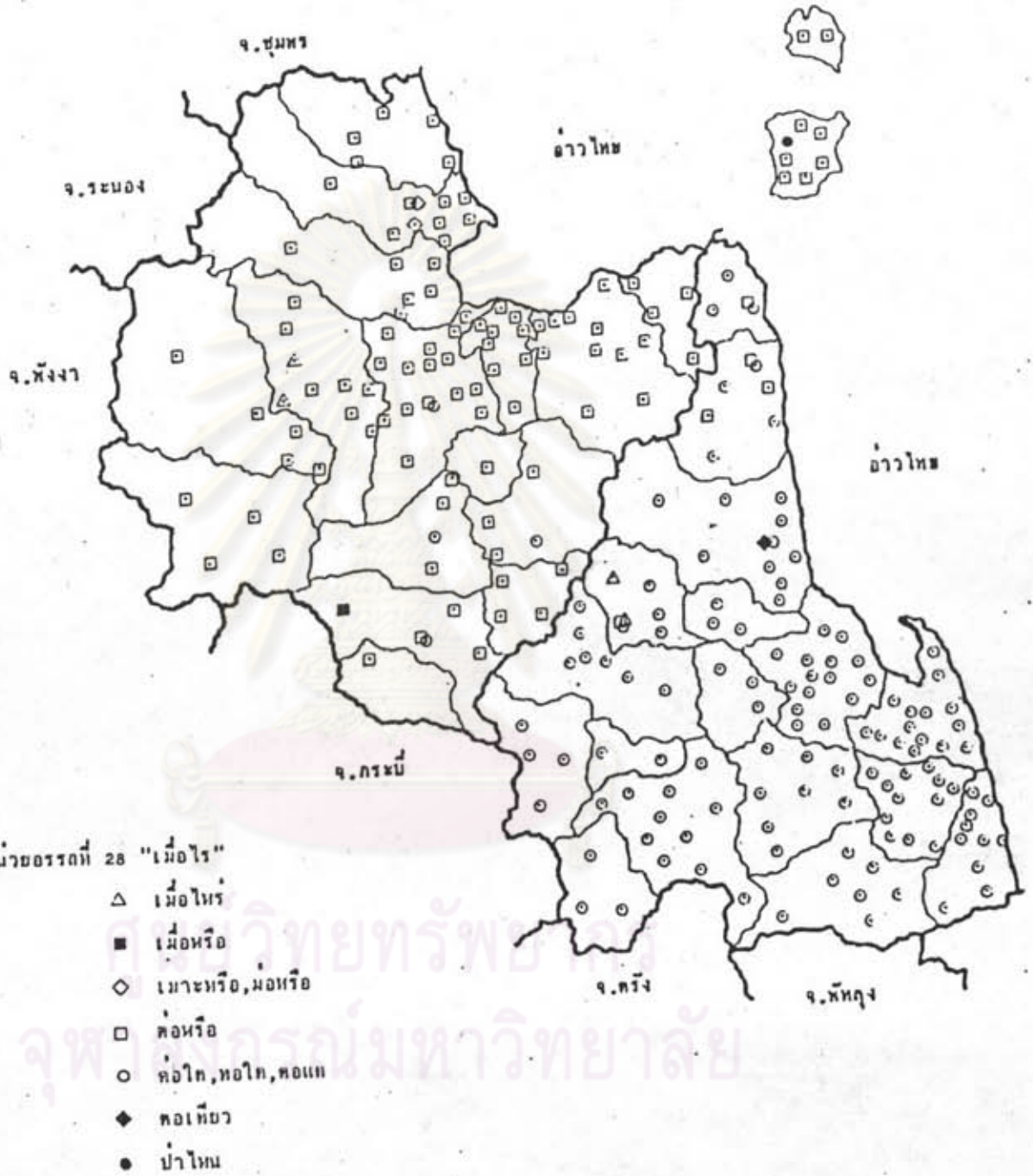
เป็นป่าราบครึ่งหนึ่ง พื้นที่ทั่ว ๆ ไปเป็นป่าดงดิบ ทุ่งว่างและภูเขาซึ่งส่วนมากติดต่อกันเป็นทิศสลับซับซ้อน เช่น ทิวเขาบรรทัด แม่น้ำลำคลองและแนวต่าง ๆ ของจังหวัดเกิดจากทิศเขาทั้งสิ้น มีที่ราบระหว่างภูเขาและชายฝั่งทะเล ในน่านน้ำหน้าจังหวัดมีเกาะใหญ่น้อยประมาณ 50 เกาะ เกาะที่สำคัญ ๆ ได้แก่ เกาะช้าง เกาะกูด เกาะกระดาด เกาะไม้ซี้เล็ก เกาะไม้ซี้ใหญ่ เกาะหมาก ฯลฯ

การแบ่งเขตการปกครอง

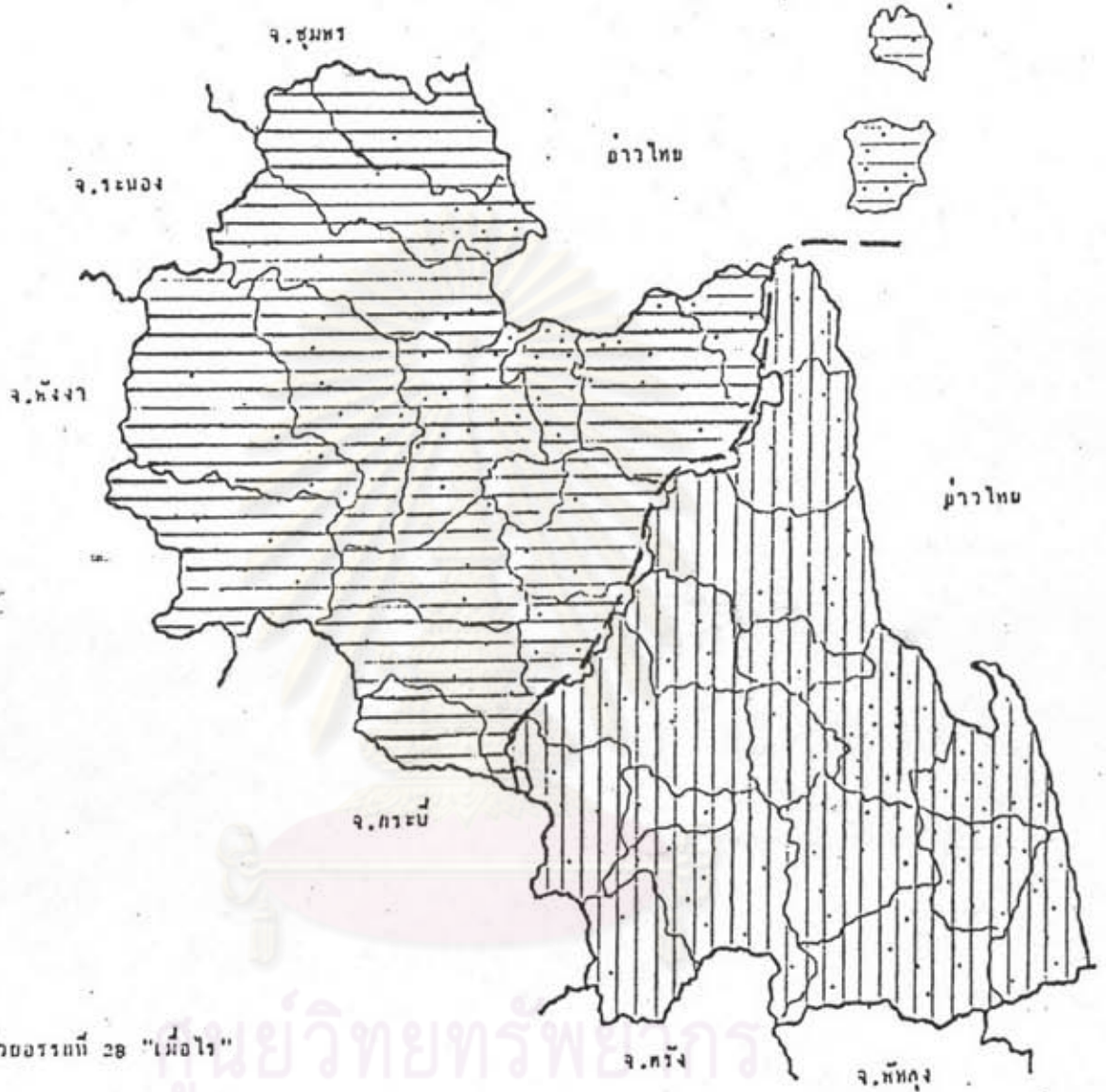
จังหวัดแบ่งการปกครองออกเป็นอำเภอดังนี้

1. อำเภอเมือง
2. อำเภอเขาสมิง
3. อำเภอแหลมงอม
4. อำเภอคลองใหญ่
5. อำเภอบ่อไร่

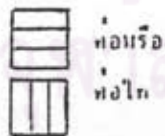
ภาพที่ 2 แผนที่แสดงการกระจายของศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้ ในจังหวัดสุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช
มาตราส่วน 1 : 1,388,888 (ดวงใจ เลข 2529)

ภาพที่ 3 แผนที่แสดงการเกาะกลุ่มของศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้ในจังหวัดสุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช
- 1- มาตรฐาน 1 : 1, 6๕๕, ๘๘๘ (ดวงใจ เอช 2529)

หน่วยย่อยที่ 28 "เมื่อไร"

ศูนย์วิทยทรัพยากร
โรงเรียนมหาวิทาลัย

ภาพที่ 4 แผนที่แสดงเส้นแบ่งเขตภาษาทั้งหมด (จาก ดวงใจ เอช 2529)
↑
มาตราส่วน 1 : 1,388,888

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย